

Світлана ТЕСЛЕНКО,
orcid.org/0000-0003-3780-6641
викладач кафедри дошкільної освіти
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського
(Миколаїв, Україна) svetlanateslenko73@gmail.com

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З РІДНИМ КРАЄМ

У статті висвітлюється проблема виховання національно-патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення їх з рідним краєм – Миколаєвом. погоджуємось з думкою вчених, що в основі національно-патріотичного виховання дітей виокремлюються дві провідні складові частини: засвоєння дитиною загальнолюдських цінностей та формування почуття любові до Батьківщини, ціннісного діяльностного ставлення особистості до рідного краю. У статті розкрито сутність понять «патріотизм», «патріотичні почуття» (як віддзеркалення свідомого бережливого ставлення громадян України будь-якої національності до держави, рідного краю, в якому проживаєш), «національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку», яке розуміємо як інтегративну якість суб'єкта, що передбачає емоційно-позитивне ставлення до себе як особистості та до Батьківщини, діяльнє відповідальне, свідоме ставлення до свого рідного краю, прагнення оволодіти мовою як найголовнішою цінністю свого народу, здатність усвідомлювати себе частиною українського народу. Описано структуру патріотизму, сутність когнітивно-збагачувального етапу експериментальної методики, на якому використовувалися такі форми і методи роботи, як заняття з художньої літератури, розвитку мовлення, образотворчого мистецтва, ознайомлення з довкіллям; полілоги, діалоги, обговорення, розігрування морально-етичних і комунікативних ситуацій за сюжетом літературного твору; коментоване малювання. Ефективним виявився такий прийом, як аналіз змісту художньої форми творів, що сприяло формуванню у старших дошкільників здатності розуміти зміст художнього твору, емоційно на нього відгукуватися, виражати своє ставлення до подій та поведінки героїв, а також оцінювати значення виразних засобів для розкриття художнього образу.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку, рідний край, особистість, патріотизм, художня література.

Svitlana TESLENKO,
Lecturer of the Preschool Education Department
Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University
(Mykolaiv, Ukraine) svetlanateslenko73@gmail.com

EDUCATION OF NATIONAL PATRIOTIC FEELINGS OF SENIOR PRESCHOOL CHILDREN IN THE PROCESS OF STUDYING WITH HOMETLAND

The article covers the problem of education of national-patriotic feelings in children of the senior preschool age in the process of familiarizing them with their homeland – Mykolaiv. We agree with the opinion of scholars that two main components, the assimilation of the common values and the formation of a sense of love for the Motherland, a value-oriented attitude of the individual towards his homeland, are distinguished in the basis of the national-patriotic education of children. The article reveals the essence of the concepts of "patriotism" and "patriotic feelings" (as a reflection of the conscious lean attitude of citizens of Ukraine of any nationality to the state, the native land in which you live), "national-patriotic upbringing of children of the senior preschool age", which is understood as integrative quality of the subject, which involves an emotional and positive attitude towards oneself as a person and to the Motherland, active, responsible, conscious attitude to the needs of his homeland, the desire to master the language as the most important value of the people, the ability to realize themselves as a part of the Ukrainian people, to express themselves and to self-realization in different kinds of activities. The structure of patriotism, the essence of the cognitive-enrichment phase of the experimental methodology, which used such forms and methods of work as classes on fiction, the development of speech, fine art, acquaintance with the environment; polylogues, dialogues, discussions, playing moral and ethical and communicative situations on the plot of a literary work, commented drawing are described. An effective method was the analysis of the content of the artistic form of works, which facilitated the formation of the ability of senior preschool children to understand the meaning of the work of art, to react emotionally to it, to express their attitude to the events and behavior of the heroes, as well as to evaluate the meaning of expressive means for the disclosure of the artistic image.

Key words: national patriotic upbringing of children of the senior preschool age, personality, patriotism, fiction, homeland.

Постановка проблеми. Виховання в підростаючого покоління любові до Батьківщини, поваги до традицій та звичаїв свого народу, відданості та бажання служити на благо Вітчизни та захищати її є актуальними проблемами нашої держави, особливо на сучасному етапі. Так, у Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді визначено нову стратегію «цілеспрямованого й ефективного процесу виховання громадянина-патріота України», мету та завдання національно-патріотичного виховання дітей та молоді, принципи та шляхи реалізації патріотичного виховання. У Концепції наголошується на тому, що «серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам, так і викликам сучасності» (Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, 2016). Отже, в умовах сьогодення актуальною є проблема національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, адже старший вік вважається віком становлення особистості. В.О. Сухомлинський писав, що «відчуття Вітчизни – відчуття серцем, всіма силами душі – заходить коренями в раннє дитинство» (Сухомлинський, 1977: 399); «роки дитинства – це перш за все виховання серця», ось чому дошкільне дитинство – найсприятливіший період для національно-патріотичного виховання». У Базовому компоненті дошкільної освіти, у змісті освітніх ліній «Дитина в соціумі», «Дитина у світі культури», «Гра дитини», «Дитина у природному довкіллі», «Мовлення дитини» закладено показники дитини-патріота.

Аналіз досліджень. Проведений теоретичний аналіз наукової літератури засвідчив, що проблему патріотичного виховання досліджували видатні класики вітчизняної педагогіки, а саме: І. Огієнко, М. Стельмахович, Г. Ващенко, І. Огієнко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші, а також сучасні вчені, зокрема: А. Богуш, О. Вишневський, П. Кононенко, В. Кононенко, В. Кузь, Т. Поніманська, Ю. Руденко та інші. Ученими розкрито теоретичні й методичні аспекти досліджуваної проблеми, визначено загальнолюдські й національні цінності, наголошено на значущості принципу народності у національно-патріотичному вихованні підростаючого покоління. Психологічні аспекти висвітлені в працях І. Беха, М. Боришевського, П. Гнатенка та інших. Як зазначають психологи І. Бех, М. Боришевський, Д. Ельконін та І. Кон, у старшому дошкільному віці з'являються новоутворення, які свідчать про можливість і необхідність спеціальної роботи

з патріотичного виховання. До них насамперед належить формування в дошкільників моральних почуттів на основі збагачення змісту, зростання усвідомленості, глибини та стійкості емоційних переживань. На думку О. Каплуновської, «патріотизм – це моральне почуття, а тому його формування вимагає глибокого емоційного переживання, усвідомлення і прийняття його дитиною як цінності. Якщо пробуджувати патріотизм лише за допомогою зовнішніх засобів, він може набути хибного спрямування, стати поверховим, показним» (Каплуновська, 2015: 8). Як бачимо, патріотизм – це одне з найглибших почуттів, яке необхідно формувати саме в дошкільному віці. Водночас зауважимо, що проблему виховання національно-патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку саме в художньо-мовленнєвій діяльності висвітлено недостатньо.

Мета статті – висвітлити сутність поняття «національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку»; розкрити методику першого когнітивно-збагачувального етапу експериментальної методики національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку в художньо-мовленнєвій діяльності.

Виклад основного матеріалу. У термінологічних словниках патріотизм потлумачено як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів (Гончаренко, 1997). Слушною є думка І. Беха, що патріотизм – це особливе, тобто безумовне і високо смислове почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе. Безумовність означає, що почуття патріотизму не може ґрунтуватися на зовнішньому підкресленні у формі певних заохочень чи осуджень. Воно повинно саме в собі мати спонукальну потенцію до відповідного діяння, бути самозначущим, а високосмисловий аспект означає, що почуття патріотизму пов'язується не з нижчими, буттєвими потребами і прагненнями часто меркантильної спрямованості, а з вершинними життєвизначальними орієнтирами особистості (Бех, 2015: 521–522). Вчені по-різному представляють структуру патріотизму. Так, Е. Кулішенко вважає, що це складна й потужна система, компонентами якої є окремі патріотичні якості емоційно-почуттєвого, інтелектуального та поведінкового характеру. Відповідно до цього, виокремлюють три духовні пласти патріотизму: 1) поверхневий – це природна

любов до свого народу як до себе і своєї родини, любов до рідного слова, рідної природи, яка сприймається серцем; 2) усвідомлення розумом свого обов'язку перед народом стати на захист його інтересів, необхідності протистояти, витримувати натиск (цей пласт патріотизму, на думку вченої, сприймається розумом); 3) готовність служити Батьківщині, своєму народові, готовність до співпраці задля справи, яка вища за особисті інтереси й особисте життя, – що свідчить про сформованість національно-патріотичної свідомості (Кулішенко, 2007: 128–129). У своїх дослідженнях В. Гонський визначає структуру патріотизму як систему таких компонентів та якостей: патріотичні почуття (любов до рідного краю, гордість, захоплення, відповідальність за долю Вітчизни); національна гідність; потреба в задоволенні своїх національних інтересів, національному самовиявленні; патріотична свідомість на основі національної свідомості; національний такт і повага до національної гідності людей інших націй, інтерес до пізнання їхніх культур; потреба у збереженні й передачі іншим людям вітчизняних духовно-культурних цінностей; потреба і готовність до діяльності патріотичного змісту (Гонський, 2001: 12).

Зауважимо, що на сьогодні немає єдиного погляду на співвідношення національного й патріотичного виховання, науковці виокремлюють як патріотичні, так і національні почуття. Так, на думку П. Ігнатенка, відмінність їх полягає в тому, що «об'єктом національних почуттів є власний етнос, незалежно від його розселення, а в патріотичних почуттях віддзеркалюється прихильність до рідної землі, території, місця народження, Батьківщини» (Ігнатенко та ін., 1997: 44). Отже, у патріотичних почуттях віддзеркалюється ставлення громадян України будь-якої національності до своєї держави. У Великому тлумачному словнику зазначено, що національно-патріотичне виховання виражає як національні, так і патріотичні стремління (Бусел, 2009: 588). Переконливою є думка Т. Гавлітіної, що головною домінантою національно-патріотичного виховання є насамперед вироблення в особистості потреби активно діяти для влаштування власного життя і розбудови держави, проявляти, оцінювати, аналізувати вчинки, людські якості, суспільно-політичні явища в аспекті патріотизму і національних цінностей (Гавлітіна, 2007: 37). Зрозуміло, що в дошкільному віці дитині ще важко оволодіти повним переліком окреслених якостей, натомість необхідно закладати основи для їх опанування в подальшому національно-патріотичному вихованні. Підтримуємо думку О. Колосової, що

національно-патріотичне виховання у старшому дошкільному віці визначається як потреба брати участь у всіх справах на благо сім'ї, рідного міста, Батьківщини; наявність у дітей таких якостей, як співчуття, відчуття власної гідності й усвідомлення себе частинкою довкілля. Адже важливо, щоб дитина вже в дошкільному віці відчула особисту відповідальність за рідну землю і її майбутнє (Колосова, 2013: 224).

На основі аналізу наукових джерел з означеної проблеми нами визначено поняття «національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку», під яким розуміємо інтегративну якість суб'єкта, що передбачає емоційно-позитивне ставлення до себе як особистості та до Батьківщини, діяльнісне, відповідальне, свідоме ставлення до рідного краю, прагнення оволодіти мовою як найголовнішою цінністю свого народу, здатність усвідомлювати себе частиною українського народу.

Нами розроблено й упроваджено в навчально-виховний процес закладів дошкільної освіти м. Миколаєва поетапну експериментальну методику національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку в художньо-мовленнєвій діяльності. Зазначимо, що теоретичними позиціями побудови експериментальної методики виступили принципи навчання. Провідними з-поміж них виступили такі: принцип природовідповідності, який дозволив урахувати в розробці конспектів занять, різних комунікативно-мовленнєвих ситуацій, ігор, етичних бесід, доборі творів національно-патріотичної спрямованості психолого-педагогічні, індивідуально-типологічні особливості дітей; принцип культуровідповідності (старших дошкільників знайомили з історією українського народу, його мовою, культурою, традиціями, звичаями, обрядами, зокрема й рідного краю, народним мистецтвом, ремеслами і промислами, що дозволили забезпечити духовну єдність поколінь); принцип діяльнісного навчання, який дозволив об'єднати в експериментальній роботі всі види художньо-мовленнєвої діяльності: образотворчо-мовленнєву, музично-мовленнєву, театральну-мовленнєву; принцип ситуативності, згідно з яким було розроблено ситуації національно-патріотичного спрямування (ситуації вибору, ситуації аналізу патріотичних почуттів, ситуації поведінки патріота, комунікативні, ситуації оцінки); принцип розвитку мовлення як засобу самовираження, адже саме в процесі оволодіння нормами рідної мови формується національна свідомість, відбувається процес самоідентифікації, саме через мовлення старший дошкільник виражає свою любов до рідного краю, Батьківщини.

Зазначимо, що на першому – когнітивно-збагачувальному етапі – дітей знайомили з текстами українських письменників, фольклорними творами національно-патріотичного змісту, поповнювали словник дітей фразеологізмами, приказками, епітетами, образними виразами з художніх текстів, продовжували виховувати патріотичні почуття до рідного краю. Ми дотримувалися поради вчених-психологів (Л. Виготський, Б. Ельконін, О. Леонтьєв, В. М'ясищев, С. Рубінштейн та інші), які наголошували на тому, щоб спонукати дитину до роздумів. З цією метою науковці радили використовувати художню літературу, адже виховання словом – один із найрезультативніших методів формування національної свідомості, певного стилю поведінки справжніх патріотів своєї Батьківщини.

На цьому етапі використовувалися такі форми і методи роботи (див. фрагмент таблиці), як

заняття з художньої літератури, розвитку мовлення; полілоги, діалоги, обговорення, розігрування морально-етичних і комунікативних ситуацій за сюжетом літературного твору. Ефективними, на нашу думку, було використання аналізу змісту художньої форми творів, що сприяло формуванню в дошкільників здатності розуміти зміст художнього твору, емоційно на нього відгукуватися, висловлювати своє ставлення до подій та поведінки героїв, а також оцінювати значення виразних засобів для розкриття художнього образу (Любашина, 2006: 122). На першому етапі використовували також прийом сумісного коментування. Запитання педагога допомагали замислитися про важливість кожного слова в тексті, зосереджували увагу на мові художнього твору.

Зазначимо, що експериментальну роботу першого етапу започаткували серії занять інфор-

Таблиця

Планування художніх творів і видів роботи в різних видах художньо-мовленнєвої діяльності з теми «Моє місто – моя гордість»

МОЄ МІСТО-МОЯ ГОРДІСТЬ. Рідна земля-мов колиска золота.				
Назва твору і жанру	Види художньо-мовленнєвої діяльності			
	Художньо-мовленнєва	Образотворчо-мовленнєва	Музично-мовленнєва	Театрально-мовленнєва
Вірш Н. Білецької «Миколаїв»	Полілог «Що я зробив би для свого міста»	Аплікація «Незнайомі вулиці міста Миколаєва» (штрих-мовлення «Розкажи історію вулиці»)	Співи «Барви рідної землі», сл. О. Вротарьова, муз. О. Злотника	Розігрування ситуацій «Ніч в музеї»
В.В. Дієнич «Рідне місто», Легенда «Цвіркун», Вірш Т. Ліщинської «Цвіркун»	Полілог «За що ти любиш рідне місто»	Подарунок для рідного міста (штрих-мовлення «Поясни свій вибір»)	Створимо музику для міста (гра на музичних інструментах); Слухання музики «Скрипка чарівниці», сл. і муз. В. Дікшина	Розігрування ситуації «Ми-кораблебудівники», Розігрування уявлювальних діалогів між героями легенди «Цвіркун»
Вивчення вірша про рідне місто за мнемо-таблицею Т. Ліщинська «Рідне місто»	Придумування реклами про рідне місто для гостей нашого міста	Малювання «Державні символи міста Миколаєва», «Герб моєї родини» (коментоване мовлення «Розкажи про Державні символи казковому герою», «Символіка герба твоєї родини»)	Слухання Гімну Миколаєва; Полілог «Що ти відчуваєш, коли чуєш гімн?»	«Віртуальна екскурсія вулицями міста»
Т. Ліщинська «Дідусь-корабель»	Бесіда «Знамениті миколаївці». Полілог «Хто такі патріоти»	Аплікація «Корабель» (коментоване мовлення «Придумай назву кораблю»)	Співи «Добрий, день, матусю, Україно», муз. і слова Н. Рубальської	Уявлювальна подорож у минуле «Впізнай професію», «Впізнай подію»
Т. Ліщинська «Зоопарк»	Подорож навколо світу (стежками Миколаївського зоопарку)	«Миколаївський Зоопарк» Гра з паличками Кюїзенера	Пісенька «Лисички», музика М. Лисенко	Настільний театр «День народження міста»

маційного змісту про рідну мову, національні та державні символи Миколаєва. Бажання стати справжніми знавцями історії, традицій, рідної мови, подорожувати рідними стежинками спонукали дітей до вивчення нового матеріалу. Діти із задоволенням знайомились з оповіданнями, віршами, фразеологізмами, прислів'ями національно-патріотичного змісту, що, безумовно, впливало на формування патріотичних почуттів. Опишемо як приклад види роботи в різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

Заняття з художньо-мовленнєвої діяльності.

Тема: «Рідне місто Миколаїв».

Мета: поглибити знання дітей про рідне місто, продовжувати знайомити дітей з піснями, віршами, в яких описується рідний край, з прислів'ями, легендами рідного краю. Активізувати словник дітей словосполученнями «рідне місто», «рідний край»; прислів'ями «Рідна земля – мов колиска золота», «Кожній людині своя сторона мила». Виховувати любов до рідного міста, відчуття причетності до історії рідного краю.

Хід заняття:

Вихователь: Діти, погляньте, до нас знову завітав Котигорошко, який хоче поговорити про рідний край, а про який саме, ми дізнаємось із вірша. Послухайте уважно, а потім скажіть, про яке ж місце в ньому згадується.

(Вихователь читає дітям вірш В.В. Дієнич «Рідне місто»).

Люблю я над Бугом це місто зелене,

Одіте в каштани, тополі та клени.

На вулиці міста високі будинки,

Що дахом своїм дістають до хмаринки.

Вихователь: Як ви здогадались, що цей вірш присвячений нашому рідному місту Миколаєву?

Діти: Наше місто розташовано на річці Південний Буг. Воно зелене, тому що багато кленів, каштанів, акацій.

Вихователь: Так, діти правильно. Наше місто дійсно ошатне, красиве, з широкими, прямими вулицями. А як про це сказано у віршику?

Діти: одіте в каштани, тополі та клени; над Бугом місто зелене.

Вихователь: А як ви думаєте, автор вірша любить своє місто? Які слова у віршику підтверджують ваші міркування?

Діти: поет любить своє місто, він закоханий у рідне місто, пишається містом.

Вихователь: Так, діти, правильно. Кожна людина любить місто, в якому народилася, в якому живуть його батьки. В народі кажуть: «Рідна земля – мов колиска золота». Рідне місто потрібно не тільки любити, а й поважати. Давайте

поміркуємо, що означає поважати місто? Як ти думаєш, Котигорошко?

Котигорошко: Я пригадую прислів'я: «Поважай батька й неньку, буде тобі завжди гарненько». Це означає – не засмучувати батьків, бути слухняними, допомагати батькам, турбуватися про них. А місто – це ж не батьки, я не знаю, як це – поважати місто.

Вихователь: Діти, а як ви думаєте?

Таня П.: Я вважаю, що Миколаїв – це наше рідно місто і його також треба поважати, як батьків. Для мене це означає не смітити, не ламати дерева; *Даня Ш.:* поважати місто це означає робити так, щоб воно стало ще гарнішим, квітучим; *Даша П.:* поважати Миколаїв це означає любити своє місто.

Вихователь: Так, діти, правильно. Для кожного з нас місто, де ми народились – найкраще. В народі кажуть: «Кожній людині своя сторона мила». Отже, поважати – це означає своїми вчинками не шкодити, а навпаки робити все, щоб місто стало гарнішим. Поважати – це означає бути патріотом, людиною, яка любить свій рідний край. Подивіться, Котигорошко приніс нам картинки. Давайте роздивимось ілюстрації і допоможемо Котигорошку розібратися, з повагою діти ставляться до свого міста чи навпаки.

Гра «Оціни вчинок».

Діти розігрують ситуації, які зображені на ілюстраціях та коментують їх: дівчина допомагає ветерану, діти саджають дерева, вихователь з дітьми прибирають могилу невідомого солдата, діти відвідують музей військової техніки, діти виготовляють подарунки для воїнів АТО.

Зазначену роботу було продовжено під час театрально-мовленнєвої діяльності.

Так, після прослуховування легенди «Цвіркун» та вірша Т. Ліщинської «Цвіркун» діти розігравали уявлювальні діалоги між героями легенди.

Наведемо приклад фрагмента заняття з театрально-ігрової діяльності.

Тема: «Ми – актори».

Мета: вчити застосовувати вербальні і невербальні засоби виразності, поповнювати словник образними словами, прислів'ями, виховувати любов до Батьківщини, почуття гордості за свою Вітчизну та бажання її захищати.

Словник: «патріот», «серце мовчить», «Очі – дзеркало душі».

Вихователь: Діти, а чи можемо ми із легенди уявити, яка була зовнішність у хлопчика? А давайте уявимо і спробуємо розповісти про зовнішність та риси характеру хлопчика.

Діти: Я думаю, що хлопчик мав русяве волосся, невеличкий зріст. У нього дуже кра-

сиві очі, тому що хлопчик добрий, а ми вивчали прислів'я: «Очі – це дзеркало душі». Він одягнутий у сорочку-вишиванку, а в руці у нього сопілка. Хлопчик ходить тихенько, не поспішаючи, щоб побачити, як піднімається сонечко, почути, як співають пташки, розпускаються квіти.

Даша П.: А я думаю, що у хлопчика чарівна усмішка, тому що він посміхається всім, кого зустрічає, бо він любить свій рідний край.
Саша Г.: А я думаю, що хлопчик сміливий, тому що він не злякався злого володаря.

Вихователь: Так, діти, правильно. А ще хлопчик справжній патріот, відданий своїй країні, – він не захотів співати на чужині навіть під страхом смерті.

Вихователь: Діти, давайте з вами уявимо та поміркуємо, про що розмовляли злий володар і маленький хлопчик з України і розіграємо з вами між ними діалоги (*діти розподіляють ролі, обговорювали варіанти діалогів та розігрували їх*).

Даня Ш.: Чув я, що ти гарно співаєш! *Даша П.:* Так може співати кожен. *Даня Ш.:* І я? *Даша П.:* Так, тільки треба дуже любити свій край!

Катя С.: Заспівай мені своїх пісень! *Лола Б.:* Я не можу заспівати, бо сумую за рідним сонечком, травою, квітами, деревами, сонячним сявом! *Катя С.:* Ти обманюєш мене! Сонце, місяць, квіти навколо однакові. *Лола Б.:* Кожному мила своя Батьківщина! *Катя С.:* Я дам тобі багато золота. Заспівай. *Лола Б.:* Я не можу, на чужині моє серце мовчить!

Коля М.: Навчи мене співати так, як співаєш ти! *Таня П.:* Ти не зможеш співати, бо у тебе зле серце, і Батьківщина в ньому мовчить.

Під час музично-мовленнєвих занять діти слухали музику, співали, розчували пісні про рідний край, грали на музичних інструментах.

Наведемо приклад фрагмента музично-мовленнєвого заняття «Про що співає цвіркун».

Вихователь: Діти, хто з вас чув, як співають цвіркуни? Я для вас записала спів цвіркуна, послухайте його (*діти слухають спів цвіркуна*).

Вихователь: Діти, як ви думаєте, який музичний інструмент може передати спів цвіркуна?

Діти: сопілка, скрипка.

Вихователь: Молодці, я з вами згодна. Давайте послухаємо ці музичні інструменти. Розкажіть, що ви уявили, коли слухали музичні інструменти?

Лола Б.: Коли я слухала спів цвіркуна, я пригадала літо, безкрає пшеничне поле, серед якого, наче оченята, виглядають волошки. Я запитала, чому волошки на пшеничному полі, а бабуся сказала: «Там, де хлібне поле, там волошок трохи». Я подумала: «Яка ж красива моя Україна!».

Даня Ш.: Коли я слухав цвіркуна, я уявив, як козаки захищали нашу землю, мені почулося, як ляскають мечі, як козаки співають козацьку пісню.

Даша П.: А я згадала вечір в бабусиній хаті. На небі сяяли зірки, небо було темне, за вікном співав цвіркун. Я запитала у бабусі, чому він співає, а вона відповіла: «Він допомагає мені розповідати тобі цікаві казочки».

Карина Д.: А я почула в цій пісні звуки сопілки.

Вихователь: Молодці! Які гарні образи ви створили. Як багато знаєте про рідний край. Дійсно, рідний край – найкращий! В народі кажуть: «Всюди добре, а дома найліпше».

Закріплювались знання дітей про рідний край на образотворчо-мовленнєвих заняттях, коли діти не тільки створювали образи, нав'язані літературним твором, а й коментували зображене, вживаючи в мовленні образні слова, прислів'я.

Проілюструємо прикладом.

Заняття з образотворчо-мовленнєвої діяльності.

Тема: «Миколаїв в майбутньому».

Мета: спонукати дітей до образного відтворення своїх вражень від сприймання навколишньої дійсності, літературних творів, продовжувати вчити дітей використовувати елементи образотворчої мови та виразності малювання (форма, лінія, оволодіння кольором, композиція). Розвивати уяву, виховувати любов до рідного краю.

Вихователь: Діти, в нашому місті проходить конкурс «Наше місто у майбутньому». Нам запропонували прийняти у ньому участь. Ви згодні?

Діти: Так.

Вихователь: Діти, поміркуйте, яким ви уявите наше місто. У вас на столах знаходяться різні матеріали, за допомогою яких ви намалюєте наше місто у майбутньому (*діти самостійно обирали матеріали*).

Після роботи діти захищали свої проекти, коментуючи зображене. Наведемо приклад.

Даня Ш.: Я мрію, щоб в нашому місті з'явилося метро, як у Києві. На наших вулицях буде менше машин, і я зможу кататися на скейті та гратися зі своїми друзями в різні ігри.

Марина Д.: Я мрію, щоб в нашому місті було багато квітів і дерев, тому я їх і намалювала.

Катя.: А я намалювала велику писанку, тому що хочу, щоб у нас з'явився такий музей.

Роботу з ознайомлення дітей із рідним містом проводили разом з батьками, яким радили на вихідних погуляти вулицями міста і розповісти дітям про свої найулюбленіші місця. Діти приносили фотокартки та розповідали про прекрасні

місця нашого міста. Спільно з батьками було зроблено книжку-подорож по найцікавішим місцям Миколаєва для гостей та дітей інших груп.

Значимо, що роботу з ознайомлення з рідним містом ми продовжували у другій половині дня: розповідали легенди, переглядали ілюстрації,

розучували вірші та малювали краєвиди нашого міста.

Висновки. Результати прикінцевого етапу засвідчили, що в експериментальній групі національно-патріотична вихованість була сформована переважно на високому (20%) й достатньому (16%) рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. Вибрані наукові праці Виховання особистості. Чернівці: Букрек, 2015. 640 с.
2. Великий тлумачний словник української мови (з дод. Допов. Та СД) уклад і голов. ред. В.Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
3. Виховання громадянина: Психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: навчально-методичний посібник / П.Р. Ігнатенко, В.Л. Поплушний, Н.І. Косарева, Л.В. Крицька. Київ: Інститут змісту і методів навчання, 1997. 252 с.
4. Гавлітіна Т.М. Національно-патріотичне виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу: дис. канд.: 13.00.07 теор / Гавлітіна Т. М. Рівне, 2007. 209 с.
5. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави. Рідна школа. 2001. № 2. С. 9–13.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997.
7. Каплуновська О. Сучасний погляд на патріотичне виховання. Дошкільне виховання. 2015. № 8. С. 8–10.
8. Колосова О. Роль громадянсько-правових цінностей у патріотичному вихованні старших дошкільників. Проблеми українського національного виховання: зб. наук. пр. / О.В. Абрамян та ін.; за ред. Надії Скотної та Марії Чепіль; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич: РВВ Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка, 2013. 396 с.
9. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді Міністерство освіти і науки України. 606. URL: npnu.edu.ua/ua/files/vr/knpvdm16062015.doc.
10. Кулішенко Л.А. Проблеми національного виховання у засобах масової інформації: Навчальний посібник. Суми: СумДУ, 2007. 173 с.
11. Любашина В.В. Формування діалогічних умінь у дітей старшого дошкільного віку в іграх за сюжетом художніх творів: дис. канд.: 13.00.02 теорія і методика навчання (українська). Ялта, 2006. 210 с.
12. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах Т. 5. Київ: Рад. школа, 1977. 639 с.

REFERENCES

1. Beh I.D. Vybrani naukovi praci Vyhovannja osobystosti [Selected scientific works. Parenting]. Chernivci: Bukrek, 2013. 640 p. [in Ukrainian]
2. Velykyj tлумачnyj slovnyk ukrainskoi movy (z dod. Dopov. Ta SD) uklad i golov. red. V.T. Busel [Great interpretative dictionary of the Ukrainian language] K.: Irpyn: VTF "Perun", 2009. 1736 p. [in Ukrainian]
3. Vyhovannja gromadjanyna: Psyhologo-pedagogichnyj i narodoznavchyj aspekty: navchalno-metodychnyj posibnyk [Education of a citizen: Psychological, pedagogical and ethnographic aspects: educational and methodical manual]. P.R. Ignatenko, V.L. Popluzhnyj, N.I. Kosarjeva, L.V. Krycka. Kyiv: Institute of Content and Methods of Education, 1997. 252 p. [in Ukrainian]
4. Gavlitina T.M. Natsionalno-patriotychnе vyhovannja pidlitkiv v umovah pozashkilnogo navchalnogo zakladu: dys. kand.: 13.00.07 – teor [National patriotic upbringing of adolescents in an out-of-school educational institution]. Rivne, 2007. 209 p. [in Ukrainian]
5. Gonskyj V. Patriotyzm jak osnova suchasnoho vyhovannja ta ideologii derzhavy [Patriotism as the basis of modern education and state ideology]. Ridna shkola [Native school]. 2001. № 2. pp. 9–13. [in Ukrainian]
6. Goncharenko S. Ukrainskyj pedagogichnyj slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. K.: Lybid, 1997 [in Ukrainian]
7. Kaplunovska O. Suchasnyj pogljad na patriotychnе vyhovannja [A modern look at patriotic education]. Doshkilne vyhovannja [Preschool Education]. 2015. № 8. pp. 8–10. [in Ukrainian]
8. Kolosova O. Rod gromadjansko-pravovyh tsinnostej u patriotychnomu vyhovanni starshyh doshkilnykiv [The role of civic-legal values in patriotic upbringing of senior preschool children]. Problemy ukrainskogo natsionalnogo vyhovannja [Problems of Ukrainian national education]. (Zbirnyk naukovykh prats za redakcijeju Nadii Skotnoi ta Marii Chepil). [in Ukrainian]
9. Konceptija natsionalno-patriotychnogo vyhovannja ditej ta molodi [Elektronnyj resurs] [The concept of national patriotic education of children and youth]. Ministerstva osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Science and Education]. 606p. URL: npnu.edu.ua/ua/files/vr/knpvdm16062015.doc. [in Ukrainian]
10. Kulishenko L.A. Problemy natsionalnogo vyhovannja u zasobah masovoi informacii: Navchalnyj posibnyk [Problems of national education in mass media]. Sumy: SumDU, 2007. 173 p. [in Ukrainian]
11. Ljubashyna V.V. Formuvannja dialogichnyh umin u ditej starshogo doshkilnogo viku v igrah za sjuzhetom hudozhnih tvoriv: dys. kand [Formation of dialogical skills in children of the senior preschool age in games on the plot of artistic works]. Jalta. [in Ukrainian]
12. Sukhomlynskyj V.O. Vybrani tvory v pjaty tomah T. 5 [Selected works in five volumes of T. 5]. Kyiv: Rad.shkola, 1977. 639 p. [in Ukrainian]